

NEKROLOG ZAPOZNELI LJUBEZNI

Anton Ingolič

Takoj ob vstopu je začutila, da nekaj manjka. Izprašujoče se je ozrla po sobi. Vse je bilo na mestu: na levi kavč, tam ob oknu mizica z dvema stoloma, tu pri vratih na desni tridelna omara, na levi ob umivalniku kuhinjska miza z električnim kuhalnikom, nad njo predalnik z nekaj posode. In še: nad kavčem knjižna polica, prenatrpana s knjigami, ob mizici polica s televizijskim in radijskim aparatom pa gramofonskimi ploščami, a tam na steni ob oknu meter vijoličastega žameta s spominki. In vendar: kakor da nekaj manjka. Utrujena sem, zadnje dni je toliko dela, vreme pa pusto, moreče. Pripravim si kosilo, malo ležem in se odpeljem. Pišejo, da je predstava izvrstna. To sezono bom torej začela z mladinsko igro. Prav. Za težjo stvar tako nisem sposobna.

Medtem ko se je cvrl telečji zrezek, si je pripravljala paradižnik v solati. Nenadoma pa je odložila nož in zapustila sobo. V mračni pred-sobi je stopila k vhodnim vratom in pogledala v pisemski nabiralnik. Bil je prazen. Še enkrat ga je odprla in pogledala vanj. Zares, ničesar ni bilo v njem. Torej je le prebolel? Vendar je na vratih v sobo obstala in po kratkem obotavljanju stopila v kuhinjo, od koder je že ves čas prihajalo deško govorjenje, v katero je od časa do časa, ko je prešlo v vrišč, segel zoprno visok, karajoč ženski ali pa dobrodušno nizek, bolj proseč kot opominjajoč moški glas.

»Ni bilo pošte zame?« je vprašala.

»Ne, danes pa je ni bilo,« je odgovorila suhljata ženska, ki je polnila krožnike z vročo govejo juho. »Ni bilo podolgovatega belega pisma,« je še rekla s poudarkom.

»Oprostite, da sem motila! In dober tek!«

»Kaj bi motili, Velena!« je zabasiral zajetni možak, vzel žlico in začel zajemati; dečki, trije šolarji od prvega do tretjega razreda, pa so pograbili vsak svojo žlico, čeprav so njihovi krožniki bili še prazni, in zaklicali v en glas: »Enako, tovarišica!«

Velena se je vrnila v sobo. Vsak teden po dve pismi, razen tista dva tedna, tista gluha tedna, kakor ju je pozneje imenoval. Sto in nekaj pisem. Mnoga zelo dolga, pet, šest in še več strani. In razen prvih vsa z risbicami! Sklenila sem že, da jih preštejem in zapečatim. Od drugih hranim po tri, štiri, najlepša ali najznačilnejša, Markova bom spravila vsa. Sedla je h kosilu. Medtem ko je jedla, ji je šel pogled najprej po levi strani, po hrbtih vezanih in nevezanih knjig in po drobnih pred-

metih, ki so stali tu in tam v presledkih med knjigami, potem še po desni; tudi tu ga ni nič zadržalo; ustavil se je šele na vijoličastem žametu s spominki, pravzaprav na zadnjem spominku: na miniaturni rudarski svetilki. Dopoldne sem obiskal rudarje, tole so mi dali v spomin. Tudi za rudarje se zanimате? Nekaj bom delal zanje. Sprejmite tole svetilko v spomin na najin prvi sestanek z željo, da ne bi bil tudi zadnji. Zares ni bil zadnji, a da se nisem pripeljala s taksijem, se ne bi bila sestala ne tedaj in morda tudi pozneje ne. Kako je bil vesel; kakor da sem mu prinesla pol sveta, seveda lepšo, boljšo polovico. In kako zmeden je bil, kot mladoletnik, ki je prišel na prvi sestanek s svojim prvim dekletom. Pogovor ni in ni stekel. Greva v park? je vprašal, ko sem spravila svetilko in spila kavo. Pojdiva! Sprva je molčal, šele ko sva prišla med drevje, se mu je razvezal jezik. Potem je govoril, govoril; o smrekah in borih, ki jim jesen ne more do živega, o listavcih, s katerih je veter trgal rdečkasto in rumenkasto rjavo listje in ga polagal nama pod noge, a tudi o svojem delu; prav tedaj se je ukvarjal s skicami za velik hotel na Jadranu. In vsak čas se je vrnil na najino prvo srečanje konec pomladi, na srečanje, ki sem ga jaz komajda zaznala, saj je na proslavo in svečano večerjo po njej prišlo toliko mojih znancev in znank ne samo iz Celja, marveč tudi od drugod; celo med ljubljanskimi gosti Marko ni bil zame najbolj zanimiv, čeprav sem bila vesela, pravzaprav ponosna, da sem se osebno seznanila s tako znanim in cenjenim človekom. Marka pa je tisto srečanje vsega prevzelo. Toda šele po dolgih mesecih se je opogumil in mi pisal. Imate kakšno pot v Ljubljano ali lahko pridem k vam tja ob Savo? Morda bi se dobila na pol poti, v Celju? Rad, zelo rad bi govoril z vami. Ni napisal, o čem bi se rad pogovoril, a iz besed, s katerimi je opisal mojo deklamacijo na proslavi, predvsem pa srečanje z menoj, sem razbrala, kaj bi mi rad zaupal. Kakor me je iznenadilo, tako mi je laskalo. Vendar sem teden dni čakala z odgovorom; slednjič sem se le odločila. Zakaj pa ne? Že od pomladi, kar sva se razšla z Andrejem, se dolgočasim. Prvo oktobrsko soboto imam dopoldne opravek v Celju, a popoldne sem prosta. Z lažjo sem začela. Zato me je najbrž kaznovalo; lepe tisočake sem odštela, da sem prišla ob dogovorjeni uri v kavarno novega celjskega hotela. Šele ko mi je veter začel dvigati jesenski plašč, se je ustavil. Vlena, se ne bi laže pogovorila v hotelu? Kakor želite! In ko sva prišla do hotela, je spet vprašal, kakor da je to res njegov prvi ljubezenski sestanek: Ne bi šla gor v sobo?

Tisto srečanje je oživel, kakor da je od tedaj minilo nekaj tednov, ne pa dobro leto. Samogibno je segala po jedi. Ko je zagledala pred seboj oba krožnika prazna, je vstala, položila umazano posodo in pribor v večjo skledo in odšla v kuhinjo, kjer so oče in njegovi trije sinovi ob

praznih krožnikih nestrpno čakali, da še mati posreba juho in postavi na mizo meso in vse drugo, kar je še pripravila. Nihče ni spregovoril besede, tudi Vlena je molče in hitro pomila ter se vrnila v sobo. Preden je začela pospravljati, je bolj samogibno kot zavestno prižgala radio. Najprej nekaj klasične glasbe, potem plošče po željah. Večinoma znane, celo preveč znane melodije. Navadno sem zdajle sedla na kavč in vzela v roke Markovo pismo. Dvakrat na teden, ob ponedeljkih in četrtnih, dobro leto dni, razen tistih dveh gluhih tednov. Celó tele zadnje tedne, čeprav je bilo zame vse končano. A ni verjel, zato mi je še vedno pisal. Pisal in risal. Zdaj je torej končano tudi zanj. Toda ali se mi zdaj, ko prvič ni njegovega pisma, ne toži po njem? Smešna sem, nemogoča. Stopila je k omari. Pred letom sem imela tole modro obleko, ki sem jo kak teden prej prinesla od šivilje. Ni rekel, da mi pristaja, toda to so govorili njegovi občudujoči pogledi. Naj oblečem tale temno sivi kostim, ki je najprimernejši za današnji dan? Preoblekla se je in odšla v predsobo, prižgala luč in stopila pred veliko stensko ogledalo. Ob škrobotanju jedilnega pribora iz kuhinje je najprej z zadovoljstvom preletela visoko in vitko, vendar mehko zaobljeno žensko postavo pred seboj, nato pa se zaskrbljeno zazrla v podolgovati, malce preveč blede obraz s svetlimi, zelo svetlimi očmi. Niso lica upadla, oči utrujene? In ob ustnih koticah se ne kažejo gubice? Preveč delam, v službi in tudi sicer. Je res potrebno, da režiram, igram in celo pretipkujem vloge? Ko si je popravila pričesko — lase imam še vedno goste in mehke, lahko pa bi bili za odtenek svetlejši — se je vrnila v sobo. Iz radia še vedno vedre, lahkotne skladbe, zunaj pa meglen, pust poznojesenski dan. Ustavila se je pred stenskim koledarjem z barvno fotografijo vrbe žalujke ob spomeniku padlim med vojno. Kakšno razkošje barv! Tudi tedaj je bilo na poti skozi park toliko jesenskih barv. So ga k zgovornosti spodbudile barve ali pa je z govorjenjem hotel prikriti zadrego? Vendar je govoril samo do hotela. Šele ko sva stopila iz dvigala in prišla do vrat v njegovo sobo, se je spet oglasil. Številka osem! To je moja soba. Ni mogel takoj odkleniti vrat. Je mogoče, da sem jaz prva, ki jo vodi v hotelsko sobo? Svetla in dovolj prostorna soba z dvema, zeleno prevlečenima kavčema drug za drugim, mizico in dvema, tudi zeleno prevlečenima naslonjačema, pa kot soba širokim, do stropa segajočim oknom s čipkasto zaveso, skozi katero so lili prameni pozno popoldanskega sonca. Sedite, prosim! Sèmle na kavč ali tjale v naslonjač, kakor vam je udobneje. Sedla sem na kavč. Še meni je bilo nerodno, kakor da sem tudi jaz prvič sama z moškim v hotelski sobi. Bi banano ali oranžo? Morda cigareto? Šele tedaj sem opazila na mizici tri ali štiri banane in tri ali štiri oranže, ob pladnju pa zavojček cigaret in vžigalice. Banano, sem rekla, da bi mu pomagala iz zadrege in bi se tudi sama sprostila. Vi

banano, jaz oranžo. Olupil je najprej zame, potem še zase. Šele ko sva pojedla vsak svoj sadež, je spregovoril o tem, kar mu je ležalo na srcu. Moram vam priznati: Od srečanja z vami se je zame vse spremenilo, dobilo druge barve, drugo obliko in drugo vsebino, lepšo, boljšo, plemenitejšo. Tudi jaz, tako se mi zdi, sem od tedaj boljši, ne pa tudi, žal, mlajši in lepši, je končal z grenkim nasmeškom. Kar sem vam pisal in vas prosil za razgovor, je nadaljeval po krajšem premolku, se sprašujem, ali sploh imam pravico. Kakšno pravico? sem začudeno vprašala. Pravico, da stopim v vaše življenje, da vas zaustavim na vaši poti, da ... Težko so mu šle besede z jezika. Mladi ste ... Morala sem se nasmehniti. Kje je že moja mladost! V primeri z menoj ste še mladi, ne, sploh ste mladi, je pohitel. Ne bi hotel, da zamudite priložnost ... Kakšno priložnost? Poroko vendar ... Nanjo že lep čas ne mislim več. Res? se je razveselil. No, lahko se zgodi, če srečam ... Seveda, seveda, me je rešil zadrege in razlage. Rad vas imam, Vlena, je povedal naglo, vendar ne bi hotel, da bi vam bila moja ljubezen ovira v nadaljnjem življenju. Objel me je in poljubil, najprej nežno, da sem komaj zaznala njegove ustnice na svojih, potem pa me je krepko stisnil k sebi in nekajkrat tako vroče poljubil, da sem pozabila, da je že precej prek zrele moške dobe in bi mi lahko bil prej oče kot ljubimec. Potem sva se z majhnimi presledki poljubljala vse do sončnega zahoda. Čutila sem, da njegovo telo terja še več, moje pa je bolj in bolj pričakovalo, vendar ni šel dalje. Moral bi me bil položiti na kavč in marsikaj grenkega bi mu bilo prihranjeno. Tudi meni. Pa me ni. Zadihan me je izpustil. Morala se bom vrniti, sem rekla, ko sem prej pogledala na zapestno uro, čez četrto ure imam avtobus. Zadnji? je vprašal bolj z olajšanjem kot z obžalovanjem. Zvečer bi bila rada doma, pogovorili se bomo o letošnjem repertoarju, sem se zlagala. Odpeljem te s svojim avtomobilom. Zmenjena sem s prijateljico, ki me bo čakala pri avtobusu, sem se spet zlagala. Iz obzirnosti ni silil vame. V dvigalu me je vprašal, kdaj se spet vidiva. Prvo soboto prihodnjega meseca. Ne moreš prej? Ne morem. Seveda bi bila mogla, pa se mi je tisti trenutek zazdelo, da imam toliko važnejših opravkov.

Stopila je k umivalniku, da se naliči. Kdo bi mi prisodil osem več kot trideset? se je vprašala, ko se je gledala nekaj časa v ogledalu. Marko me je imel za tridesetletnico, jaz pa njega za petdesetletnika; tudi on jih je kazal manj, kakor jih je imel v resnici. Vse to z Markom je bilo zares hudo nevsakdanje, od prvega do poslednjega srečanja. Zaslišala je napovedovalčev glas. Stopila je k radiu, da ga izključi; tik pred njim pa je obstala. Zadnji čas še novic ne utegnem poslušati, časopisa pa že nekaj dni nisem imela v rokah. Da slišim vsaj vremensko napoved! Potem je segla po gumbu. POSEBNO OBVESTILO! Prsti so se ji razprli sami

od sebe. SPOROČAMO, DA POGREB NENADNO PREMINULEGA ARHITEKTA MARKA DOLENCA NE BO DANES OB TREH NA LJUBLJANSKIH ŽALAH, KAKOR JE JAVLJENO V TISKU, MARVEČ DANES OB PETIH NA POKOPALIŠČU V POKOJNIKOVI ROJSTNI VASI PRI JERNEJU V SAVINJSKI DOLINI.

Pogreb arhitekta Marka Dolenca? Nenadno preminulega arhitekta Marka Dolenca! je kriknila, kakor se ji je zdelo na glas, v resnici pa se je iz njenih ust utrgal zgolj slaboten jecljaj. Marko da je umrl, nenadno umrl? Kdaj, kje, kako?

Odhitela je v kuhinjo. Gospodar je lagodno sedel za mizo in bral časopis, gospodinja se je odpravljala na popoldansko delo, dečki pa so pomivali posodo in pospravljali.

»Je današnji?« je vprašala s praga in pokazala na časopis v gospodarjevih rokah.

»Današnji!« je odvrnil gospodar, ne da bi bil dvignil glavo.

Odhitela je k mizi.

»Prosim!« je jeknila, potegnila gospodarju časopis iz rok in hlastno zalistala po njem.

S predzadnje strani so udarile vanjo tri osmrtnice, dve veliki in ena manjša.

*Nepričakovano je preminul
ing. arch. MARKO DOLENC*

Poiskala je stran s prometnimi nesrečami. Marko je navadno vozil z zmerno hitrostjo, redko kdaj je divjal. Toda ali ni rekel na poti v Zadar: zastava tisoč sto je prepočasna, kupil bom audi, še ta mesec.

DVA MRTVA IN ŠEST RANJENIH!

V avtomobilski nesreči na avto cesti Ljubljana—Zagreb sta včeraj izgubila življenje mladoporočenca...

Preletela je članek in odložila časopis.

»Kje imate včerajšnjega?«

»Dečki, dajte tovarišici Veleni včerajšnji časopis!«

Minilo je pol večnosti, preden ga je dobila v roke.

EDEN MRTEV, RANJENIH DVAINDVAJSET!

Najprej o tovornjaku, ki je zadel ob mostno ograjo in zgrmel v potok, potem... Nekaj kilometrov pred Velikimi Laščami se je na cesti proti Ljubljani sinoči kmalu po sedmi uri smrtno ponesrečil arhitekt Marko Dolenc iz Ljubljane. Iz neznanega razloga je na ovinku zavozil v obcestno drevo. Umrl je na poti v bolnišnico, na skoraj novem audiju pa je škode za okoli deset tisoč novih dinarjev.

Velena je izpustila časopis iz rok in z opotekajočimi koraki odšla iz kuhinje.

»Marko, Marko!« je zajecala sredi svoje sobe. Potem se je pognala proti oknu. Razprla je dlani in jih plosko položila na šipo. A spet je odhitela v kuhinjo in pograbila časopis, ki so ga bili dečki, preden so se po materinem odhodu zapodili dol na dvorišče, pobrali s tal in položili na mizo. Ne piše namerno, si je oddahnila, marveč iz neznanega razloga. Ne, namerno tega nisi storil. Samo po tistem svojem najkrajšem pismu si bil blizu smrti, kakor si pozneje priznal. Če se tedaj nisem pokončal, se ne bom nikoli, si rekel. In ti si bil navajen držati besedo. Si jo vendarle prelomil?

Vrnila se je spet v svojo sobo. A že jo je zapustila, ne da bi zaprla radio, iz katerega je že nekaj časa prihajala poskočna plesna glasba. Ko je prišla na trg in zagledala avtobus, s katerim bi se morala odpeljati v Celje na gledališko predstavo, se je ustavila in se vprašujoče ozrla naokoli. Pred poštnim poslopjem je zagledala taksi. Ob petih je pogreb! Odhitela je tja na drugo stran.

»Dober dan, tovarišica Velen! Kam?«

»Proti Celju!«

Čeprav je sedela spredaj ob vozniku, ni videla drevja in hiš ob cesti, na njej pa ne vozil in ljudi. Sprva tudi ni mislila nič določnega. Šele čez čas se je začela ozirati mirneje po poti, ki jo je v zadnjem letu prehodila z Markom. Zares nenavadna pot. Drugič sem bila že pred dogovorjeno uro v kavarni. A njega ni bilo. Vse časopise in revije sem že prebrala, Marka pa od nikoder. Plačala sem, da bi šla. Slednjič se je le prikazal. Nisva se dogovorila za kavarno pri postaji? Čakal sem in čakal, nazadnje sem se le odločil, da pogledam še sèm. Še opravičila se nisem, čeprav se mi je posvetilo, da sem vendar sama predlagala kavarno pri postaji, ker je bliže avtobusni postaji in ker se tam zbirajo slučajni gostje. Čakanje ga je živčno izčrpalo. Ko se je spustil na sedež ob meni, se mi je zdel bolj star kot prvič. Naročil je kavo za oba, ko me je prej vprašal, kaj bom pila. Kaj si le mislijo, da sedim v kavarni s tako priletnim moškim? Na srečo tudi njemu ni bilo do posedanja. Brž ko sva spila, je plačal. Zunaj je bila že noč in deževalo je. Grevagor v hotel? V upravi dela moja sestrična. Pa pojdiva v stari hotel! Napotila sva se proti postaji. Bi vzela vsak svojo sobo? Lahko. Le kaj toliko vprašuje! Na pomoč mu je priskočilo naključje: prosta je bila ena sama soba z dvema posteljama. Vprašujoče me je pogledal. Pokimala sem, čeprav me je imelo, da bi odšla brez besede in se s prvim avtobusom vrnila domov. Soba je bila velika in slabo razsvetljena. V novem hotelu bi bilo lepše, je rekel. Potem je stopil k meni, me objel in poljubil. Tedaj sem začutila, kako drhti. Res nima izkušenj z ženskami. Kdo bi si mislil. V postelji me je dolgo poljubljal. Ogrel me je, zbudil v meni žensko, toda namesto da bi bil šel dalje, je začel govoriti. Slabo

se pozna; veš le to, da sem napravil načrte za nekaj uspelih in nekaj neuspešnih stanovanjskih blokov, hotelov, upravnih poslopij in kulturnih domov. In najbrž tudi to, da sem poročen, čeprav prstana ne nosim. Je to res važno? Ni, vendar... Z ženo se torej ne razumeš? sem vprašala, da bi čimprej opravila z govorjenjem. Dokler niso prišli otroci, je bilo vse prav in dobro, otroci, trije, pa so prišli takoj po poroki, vsako drugo leto po eden, je povedal v eni sapi, potem pa nadaljeval počasneje in bolj umirjeno. Žena se je posvetila hčerkama, sinček nama je namreč umrl kmalu po rojstvu, jaz pa sem se posvetil svojemu delu. Zaživela sva vsak svoje življenje, čeprav za isto mizo in v skupni spalnici. Pomolčal je. Zdaj že nekaj let tudi spalnice nimava skupne, je še povedal, jaz spim v svoji delovni sobi, žena z vnukinjo pa v bivši spalnici. Najina vez je pravzaprav le miza in Dorica, ki sva jo vzela k sebi, ko se je Dora, najmlajša hčerka, v drugo poročila; starejša, Milka, pa se je že pred desetimi leti odselila. Spet je obmolknil. Tako je z menoj! je dejal skorajda sproščeno. A kako je s teboj, Velena? je vprašal čez čas. Nisem bila navajena v postelji pripovedovati svoj življenjepis, zato sem molčala. Ne bi bilo čudno, se je oglasil, da bi spala skupaj, drug o drugem pa ne bi nič vedela? Ker sem še dalje molčala, je začel pripovedovati o svoji mladosti, o svojem prvem dekletu, s katerim sta prišla komaj do poljuba, in o svojem drugem dekletu, s katerim se je po nekaj letih resnične ljubezni poročil, a zdaj ga razen nekaj lepih spominov in zakonske dolžnosti prav nič ne veže več nanjo. Znal je lepo pripovedovati; za trenutke sem pozabila, da ležim z njim pod isto odejo. To sem jaz, Velena! je končal. In tole sem jaz! sem se oglasila čez čas. Začelo se je drugače kot navadno, naj se torej drugače tudi nadaljuje! Mestna, uradniška družina, tudi trije otroci, dekleti in fant, jaz najmlajša, oče pri naša domov malo denarja, zato pa več ljubezni, mati skrbna, a bolehna, še pred začetkom vojne umre. Potem vojna leta. Za koga niso bila strašna? Med vojno šolanje in šolanje po vojni, ko so bili časi samo za spoznanje boljši. Vmes pa amaterski igralski nastopi, potem služba tu in tam, dokler se pred leti nisem vrnila v svoje rodno mesto ob Savi. Žal se je dve leti prej sestra z družino odselila v Zagreb in s seboj odpeljala bolehnega očeta, brat pa je oficir in od vsega začetka služi na jugu. Pa ljubezni? Ni jih bilo malo. Prvi je bil Branko, drugi, resnejši, Milan. Pripravljala sva se že na poroko, pa si je v zadnjem trenutku premislil. Ivan, tretji, je bil poročen, vendar je obljubljal, da se bo ločil, pa se ni. Četrti... Velena, nisi pri spovedi, me je le ustavil. Nisem mogla umolkniti. Če sva prišla v tole pusto hotelsko sobo, da obujava spomine, pa jih obujava do kraja! Tisto je minilo, je dejal, ko sem le utihnila, kar je bilo bridkega in hudega, pozabi, kar je bilo lepega, ohrani v spominu. Sicer pa: ali ni dovolj besed? Tudi jaz mislim tako. Zavzeto se

je ozrl vame. Lepa si, Velen! Ko sem te prvič videl, sem te vzljubil. Ne vem, kaj si deklamirala, poslušal sem samo melodijo tvojega glasu. In gledal sem te. Čudovito postavo imaš. Tudi potem, ko si pri večerji sedela meni nasproti, sem videl zgolj tebe. Po večerji te je bilo malo za mizo. Plesalci so se kar topli zate, komaj sem te izprosil za zadnji ples. Ko si se s svojimi odpeljala, je tvoj smehljaj ostal in v desni dlani sem še vedno čutil tvojo ramo, v levi dlan tvoje desnice. Poljubil me je najprej na ustnice, potem še na vrat in ramena, od časa do časa pa šepnil ljubkujočo besedo. Iznajdljiv je bil v poljubljanju in imel je vroče, čutne ustnice, le sicer topli glas mu je še zmerom narahlo drhtel. Da ne bi videla v medli svetlobi njegovega obraza pa njegovih las, bi si mislila, da doživljam eno svojih prvih ljubezenskih noči. Slednjič je le stegnil roko in ugasil svetilko na posteljni omarici. V sobi je zavladala popolna tema, dež pa je v curkih lil na šipe. Njegovi poljubi so bili bolj in bolj vroči, njegova dlan čedalje drznejša. Komaj sem se še premagovala, da mu nisem rekla, naj se vendar toliko ne obotavlja. Za trenutke se mi je zdelo, da sem že njegova, pa sem se znova in znova zavedela, da nisem. In tisto noč sploh nisem bila. Preveč sem mislil na tole najino srečanje, preveč sem si ga želel, je zjutraj rekel opravičujoče. Strašno potrto je bil. Zasmilil se mi je, čeprav je bil tudi klavrn. Se še vidiva? me je vprašal negotovo, preden sva zapustila sobo. Zakaj pa ne?

In zdaj: Nenadoma preminul ...

Velena se je obrnila k vozniku.

»Koropec, ste brali o predvčerajšnji avtomobilski nesreči?«

»O kateri, ko jih je toliko?« je vprašal voznik, ne da bi odtrgal pogled od ceste pred seboj.

»O nesreči arhitekta Marka Dolenca ...«

»Bral, bral ...«

»Kakšen naj bi bil neznani razlog?«

»Lahko, da je za volanom zadremal, lahko pa se je samo zamislil. Šolanim ljudem se neprestano mota kaj po glavi, vsaj za volanom bi lahko pustili svoje reči, in tista cesta, kolikor jo poznam, je hudo ovinkasta in v tem času spolzka. Trenutek nepazljivosti in na ovinku ti avto vrže s ceste, posebno, če divjaš.« Voznik je malo pomolčal, potem pa še rekel: »Avto je avto, risalna deska pa risalna deska. No, seveda,« je dopustil, »lahko je bilo tudi kaj drugega: okvara na motorju ali hipna slabost, kar bodo ugotovili strokovnjaki, ali kaj, česar ne bodo mogli ugotoviti ne zdravniki ne mehaniki.« Šele zdaj je za trenutek odtrgal pogled s ceste in se ozrl po Veleni. »Da, da, lahko je bilo tudi kaj drugega,« je rekel in se spet zastrmel predse.

»Namenoma ni zavozil s ceste,« je Velen malodane kriknila.

»Tudi jaz mislim, da ni,« je dejal voznik pomirjajoče. »Moški v takšni starosti in s takšno pametjo tega ne delajo. Če res iščejo smrt, si jo najdejo drugače. Takšna z avtom v obcestno drevo je kaj negotova, bolj gotova je dosmrtna invalidnost. Zanj pa hvala lepa!«

Po vasi, v katero sta zavozila, so se potepali psi, sprehajale kokoši in čez cesto je vsak čas skočila mačka; voznik je zmanjšal hitrost in se posvetil vožnji.

Se ne bi odpeljala v Logarsko dolino? Pa v Logarsko, letos je še nisem videla. Dobila sva sobo, ki je bila le za spoznanje prijaznejša in toplejša kot soba v starem celjskem hotelu, vendar tega nisem marala ne reči ne pokazati. Marko je bil redkobeseden in že na pogled zaskrbljen, zato sem jaz govorila več. Pripovedovala sem zgodbe z odrskih nastopov in gostovanj, kar ga je na moč zabavalo. Povečerja sva, odšla v sobo in se spravila v posteljo, najprej vsak v svojo, potem pa je prišel k meni. S poljubi, ljubkovanjem in božanjem me je še bolj razvnel kot prvič. Komaj sem čakala, da bo začel. A spet ni mogel. Kaj je z menoj? je zajecal, legel ob mene in zaril glavo v blazino. Tudi jaz sem bila razočarana. Nič podobnega še nisem doživela, samo brala sem in nekaj malega slišala o tem. Nič hudega, Marko, sem se čez čas oglasila. Ne, ne, strašno je, strašno. Še globlje je zaril glavo v blazino in zajecal. No, no. Marko! Mučno, skrajno mučno. Namesto da bi me moški ljubil, jeca ob meni. Šele čez dolgo se je umiril in se vrnil na svojo posteljo. Zjutraj sem zlezla k njemu. Vendar si ni upal tvegati. Ko sva kmalu potem vstala in se oblekla, čeprav se nama ni nikamor mudilo, me je prijel za roke. Oprosti, Velen! Kaj naj ti oprostim, Marko? Sama veš. Dolgo je molčal, potem me je izpustil in stopil k oknu. Sneg, prvi снег! je zaklical, ne da bi se obrnil k meni. In sonce! V sobo je sinilo nekaj pramenov rumenkaste svetlobe. Vrnil se je k meni, me spet prijel za roke in nekajkrat poljubil, nato pa dejal počasi, premišljeno: Velen, oprosti in hvala! Se poslavljaš? Drugo mi ne preostaja. Rad te imam, vendar... Beseda mu je zastala v grlu, jaz pa nisem vedela, kaj naj rečem. Pojdiva! je zaklical s stisnjenim grlom. Zunaj je bil lep zimski dan. Kdaj bi bila rada doma? je vprašal, ko sva sedla v avto. Morala bi pripraviti bralno vajo, ki jo imamo jutri zvečer. Torej se nama preveč ne mudi. Večkrat sem že bila v Logarski dolini, a takšne še nisem videla. Smrekovi gozdovi so bili posipani z bleščečim snežnim prahom, na tanki snežni odeji, ki je pokrivala dolino, se je bleščalo dopoldansko sonce, nebo pa je bilo jasno, čisto in modro, modro. Dolgo sva molčala, potem pa je le spregovoril. Pripovedoval je o starodavnih antičnih palačah, modernih ameriških nebotičnikih in stavbah, ki jih je gradil v svoji fantaziji. Pred obcestno gostilno je ustavil. Nisva še zajtrkovala. Saj res! Razen naju ni bilo v gostilni nikogar. Spila sva čaj in se vrnila v avto. Toda čez čas

je spet ustavil. Presenečeno sem se ozrla naokoli. Nobene hiše, še drevesa ne, zgolj zasnežena polja. Kaj se je zgodilo? Nič, je odvrnil zlomljeno, žal nič, čeprav sem pričakoval, da ... Spet začeniš? Moram ti povedati, Vlena. Ubilo me je hrepenenje, zlomila me je prevelika sreča, že prvič in tudi sinoči. Prijel me je za roke. Vlena, ne bodi huda ... Morda sem kriva tudi jaz, prehitro in preveč se razvnamem. Ne, ti nisi kriva, kriv sem jaz, pravzaprav tudi jaz nisem kriv. Seveda nisi. Stisnila sem mu roke. Marko, lepo mi je s teboj; tudi v postelji. Res? In nisva se sestala samo zaradi tega. Seveda se nisva, vendar ... Kako je priženi? sem le vprašala. Že nekaj let se zelo redko dobiva na njeni, še redkeje na moji postelji. Dolgo je molčal, potem pa le povedal. Dva dni po najini prvi noči sem stopil v spalnico, ne iz ljubezni, tudi ne iz navade in potrebe, pač pa, da bi videl, ali res nisem nič več moža. In? Bilo je kot navadno. Kaj se torej kujaš? V njegovih žalostnih očeh se je vžgala iskrica upanja. Torej misliš, da tole ni slovo? Še začela nisva, pa bi se poslovila! sem odvrnila s smehom, čeprav mi ni bilo do smeha.

V Celju sva kosila, potem me je odpeljal domov, čeprav sem dejala, da imam avtobus. Vso pot se je šalil. S te plati ga še nisem poznala. Povabila bi te na kavo, pa ne smem sprejemati moških obiskov, sem dejala pred hišo z obžalovanjem. Kakšnega predpotopnega gospodarja pa imaš? Gospodar je v redu, gospodinja pa je res predpotopna; to je bil pogoj, da sem dobila sobo. Poslovila sva se, ko sva se prej dogovorila za prihodnji sestanek. In piši mi, rada prebiram tvoja pisma. Res? Zelo rada.

In spet kot dotlej: pismo, dolgo, vroče pismo v ponedeljek in pismo, še daljše in še bolj vroče v četrtek. In še nekaj: ob besedilu in na koncu pisma risbice. Starinska vežna vrata, kovan lesteneč, vzglavje staromodne postelje, detajl kmečke krušne peči ... Odtlej ni bilo več pisma brez risbic.

In tretjič? se je Vlena vprašala, ko je nekaj časa brez misli zrla na pusto pokrajino predse.

Ker v starem hotelu ni bilo proste dvoposteljne sobe, cesta v Logarsko dolino pa je bila poledenela, sva odšla v novi hotel. Tvoja sestrična menda ne vohuni za teboj? Upam, da ne. Soba sva dobila v istem nadstropju, kakor je Marko imel sobo tedaj, ko mi je povedal, da me ima rad. Številka dvanaajst, soba in vse v sobi pa kot na številki osem. Najprej sem stopila k oknu in odgrnila zaveso. Strehe so bile pobeljene s snegom, na njem pa je ležalo zahajajoče sonce. Se spominjaš, Marko, najinega prvega srečanja? Tudi tedaj je gorelo nebo. Objel me je, a izvila sem se iz njegovega objema. Tu bi človek lahko tudi za stalno prebival. Lahko, če bi bila ti z menoj. Pa moja služba? Vem, nemogoče je, vendar rad sanjarim o tem, česar ni in kar ne more biti. Nikar, povej

rajši, kaj si počel te tedne! Medtem ko je pripovedoval o gradnji stavb, za katere je bil napravil načrte, sva sedela na kavču in jedla sadje. Marko oranže, jaz banane. Ko sva legla, sem se trudila, da se ne bi preveč razvnela. Toda tudi tokrat ni uspelo. Vendar o tem nisva govorila. Bliže mi je bil kot dotlej in ni mi bilo tako hudo kot prvič in drugič. Tako rad me ni še nihče imel; to sem čutila iz vsake njegove besede, izgovorjene, napisane in narisane, iz vsakega njegovega pogleda, iz najbolj nežnega dotika prav tako kot iz najbolj strastnega objema.

Še dve takšni srečanju v Celju, vmes pa njegova vroča, v bistvu hudo žalostna pisma s prelepimi risbicami posode, domače, kmečke in moderne, pa detajli pohištva, domačega, kmečkega in modernega. Potem, šestič, sva se spet odpeljala v Logarsko dolino. Še bolj kot dotlej sem čutila, da mi je drag, da ga bom v resnici vzljubila, če ga morda še ne ljubim. Moje življenje se je z njim in njegovo ljubeznijo obogatilo, trenutki njegove nemoči v postelji pa mi niso bili več tako mučni. Prepričana sem bila, da tudi njemu ne. Kakšno potovanje imaš za letos v načrtu? sem vprašala, ko sva ležala malce zadihana drug ob drugem. Vprašaj rajši: imava! Me boš vzela s seboj? To je moja najgloblja želja: s teboj dva, tri tedne zunaj v širokem svetu, kjer naju nihče ne pozna. Koliko dopusta boš namenila najini ljubezni? S tovariši že drugo leto pripravljamo desetdnevno strokovno potovanje v Pariz, za teden dni pa bom šla k sestri v Zagreb, kjer, kakor veš, živi moj oče, s katerim je zmerom slabše; ostali čas sem prosta. Si že bila v Grčiji? Ti nisem povedala, da razen v Trstu in na Koroškem še nisem bila prek naših meja? Torej v Grčijo! Razgovoril se je o lepotah stare grške arhitekture. Ura je bila že pozna, začel me je že premagovati spanec, ko je končno le utihnil. Hotel je poizkusiti. Trudna sem, sem ga prijazno zavrnila, zjutraj bova sveža in spočita. S toplo, ljubečo roko je šel po meni. Kako bi se mu bila predala, pa sem samo ujela njegovo roko in jo pritisnila na prsi. Rada te imam, Marko, sem dahnila. Bilo je prvič, da sem mu to rekla. In rekla sem iz srca. Vso me je obsul s poljubi, potem pa zapustil moje ležišče. Kmalu je zaspal. Prvič sem slišala, kako v spanju spokojno diha. Drugo jutro me je zbudil s poljubi. Dobro jutro, ljubica! V očeh mu je gorelo zaupanje vase. Vse je bilo spočetka kakor treba, v odločilnem trenutku pa je odpovedalo. Skril je lice na mojo ramo. Kaj vse bi bila storila, da bi se lahko pokazal moža. Ne toliko zaradi sebe kot zaradi njega. Nenadoma se je dvignil, kakor da se je odločil za nekaj izrednega. Z vprašujočim pogledom sem mu sledila. Umil se je in oblekel, jaz pa sem še dalje ležala. Ko je bil nared, se je ozrl k meni. Nekaj tako žalostnega je bilo v njegovih očeh, da me je stisnilo pri srcu. Pridi, Marko! Malo se je obotavljal, potem pa le sedel k meni na posteljo, se sklonil in me poljubil. Tesno sem ga objela in dolgo vroče

poljubljala; šele ko so se mi ustnice utrudile, sem ga izpustila. Zaprla sem oči in obležala negibno, Marko pa je sedel ob meni in me držal za roke. Rad bi bil srečen, vendar... Med nama ni nobenega vendar! Kaj bi dal, da ga ne bi bilo! Vstal je. Čas je, da greva, ne? je rekel stvarno. Pozajtrkovala sva in se odpeljala. Poješ? me je nenadoma vprašal. Včasih sem mnogo pela, tudi v zboru, zadnje čase pa bolj malo, tu in tam v kakšni igri in v družbi po predstavi. Zapoј za slovo! Kaj naj zapojem? Poј, samo poј! Začela sem to in ono pesem, za petje je bilo še zgodaj in zares že dolgo nisem pela; nazadnje sem le našla pravo. *Spomladi vse se veseli*... Ujel me je za roko, jo krčevito stisnil in rekel: Lepo poješ, Velen. Škoda, da mi že kdaj prej nisi zapela. Nič nisi zamudil, prihodnjič ti lahko prepoјem pol pesmarice. Potem sem še pela. Bolj in bolj sproščeno. *Sonce čez hribček gre*... Lep dan je bil zunaj in tudi v meni. Pela sem z manjšimi presledki vse do doma. Zakaj ga ne bi povabila gor v sobo? Morda gospodinje ni doma, ob nedeljah hodi k deseti maši in navadno se zaklepeče do kosila, ki je ob nedeljah in praznikih gospodarjeva skrb. Sicer pa: kaj mi mar dogovor! Pridi na kavo, Marko! Ne maram ti delati težav, je rekel in mi ponudil roko. Imej se dobro in hvala za petje, sploh za vse! Tedaj sem se šele spomnila, da se nisva, kakor navadno, dogovorila za naslednji sestanek. Kdaj se vidiva? Sredi tedna moram odpotovati za teden ali morda celo za dva v Beograd in še dalje na jug. Pisal ti bom. Piši!

Že naslednji dan sem dobila pismo.

Kakšno pismo!

Vse sem premislil, vse pretehtal, in če hočem biti še mož, če hočem še spoštovati sebe in tebe, draga, se moram posloviti. Hvala ti za vse, kar sem lepega doživel ob tebi in s teboj; tega pa je bilo več, kakor si lahko misliš. In ob strani pa na koncu detajli najbolj nenavadnih nagrobnikov. Prebrala sem pismo še enkrat. In še enkrat. Slovo, resnično slovo, ko sem ga jaz komaj vzljubila, morda niti ne vzljubila, morda samo začutila, da ga bom lahko vzljubila in ljubila. Naslednje dni sem bila v službi raztresena, na vajah pretirano živčna, doma nestrpna. Ko sem prišla iz službe, sem upala, da bom v nabiralniku našla preklic tega brezumnega pisma, potem sem do večera čakala, da bo potrkal na moja vrata. Ni bilo ne pismenega ne ustnega preklica. Torej me je res zapustil? Kako je mogel, kako je smel? Niti namignil ni, kaj namerava, samo dejal je, naj zapojem v slovo. Prepričana sem bila, da želi, naj poјem v slovo najinemu zadnjemu zimskemu srečanju in zimski pokrajini, v resnici pa sem pela v slovo najinemu srečanju sploh. Namesto da bi bil srečen, ker se zadovoljujem s takšno ljubeznijo, namesto da bi...

Čez dva tedna, ko se je v meni poleglo, pa dobim preklic njegovega poslovilnega pisma. *Velen, ne morem, ne morem brez tebe. Sporoči mi,*

kdaj bi se dobila, pridem kateri koli dan, ob kateri koli uri in kamor koli hočeš! Moram te videti! Moram se pogovoriti s teboj! Če bi bila dobila pismo dan, morda tudi teden dni po tistem najkrajšem pismu, bi bila odgovorila, naj nemudoma pride, zdaj pa nisem mogla. Čez tri dni sem spet dobila pismo, najdaljše in najlepše, kar mi jih je pisal in narisal, kar sem jih sploh kdaj dobila. Šele čez nekaj dni sem odpisala, da mi ni dobro in da imam strašno mnogo dela. Spet dolgo pismo s čudovitimi detajli stare grške arhitekture ob strani. Spoznala sem, da moram pristati na sestanek, sicer se bo pripeljal k meni. Ob štirih bi se bila morala odpeljati z avtobusom, a se nisem. Naj se vse spet začne znova? Vendar sem bila nemirna. Tri ure potem, ko sva bila zmenjena, je pozvonilo na vhodnih vratih. Nikoli prej se mi ni zdel tako star. Pravzaprav sem šele tedaj videla, da je zares star. Ni te bilo, zato sem prišel. Vstopi! Odpeljala sem ga v sobo in povabila, naj sede. Boš kavo? Pusti kavo, sedi, sedi sèm k meni! Pograbil me je za roke. Take moči še nisem čutila v njegovih rokah, glas pa je imel zlomljen. Velena, zakaj nisi prišla? Nima smisla, sem le povedala. Objel me je, pa sem se mu izmaknila. Torej konec, zares konec? Sam si tako želel. Veš zakaj! Zakaj? Nisem se čutil samo poraženega, počutil sem se kot zločinec. A v prihodnje? Preutrujen sem, preveč živčen; ko se dodobra odpočijem, bo vse prav in dobro. Spet je segel proti meni. Umaknila sem se. Dolgo je molčal, potem pa vprašal, ne da bi me pogledal: Je prišlo medtem vmes kaj drugega, globljega? Preveč sem imela dela in skrbi, da bi mislila na to. Odpeljiva se ali pa ostanem pri tebi! Pri meni ne moreš ostati, kakor veš. Odpeljiva se torej! Nocoj imam vajo. Vesela sem bila, da je bilo res. Vtem so prišli domov najprej dečki, potem je prišla še gospodinja. Bilo mi je čedalje bolj zoprno. Greva ven? Rekla sem ti, da imam vajo, moram se pripraviti. Kdaj se vidiva? Tako žalostno in proseče me je gledal, da se mi je zasmilil. Drugega maja! Ne moreš prej? Ne morem! Torej drugega maja! Krčevito me je stisnil k sebi in začel brezumno poljubljati. Sprva se nisem mogla, potem pa hotela braniti. Tako je znal poljubljati samo Marko.

Do majskega srečanja spet pisma z risbicami, po dve tedensko, prvo pismo je bilo opremljeno s cvetovi, drugo z drevesnimi listi, tretje z eksotičnimi rastlinami, četrto ... Zares je bil neizčrpljiv v risbi, a tudi v besedi. Nikoli se ni ponavljal.

Odpravila sva se spet v Logarsko dolino. A spet ni bilo nič. Ni me prizadelo. Kakor da se je z njegovim poslovilnim pismom in z obema gluhima tednoma vse spremenilo. Treznejše sem gledala nanj in nase: v našem mestecu je res dolgočasno, Marko pa ni, kakor so drugi moški, veliko ve in kako lepo zna pripovedovati, pisati in risati, njegova pisma so prave umetnine. Tudi Marko je na najino zvezo gledal mirneje. Kljub

porazu, kakor je malce posmehljivo imenoval svoj ponesrečeni poizkus, ni izgubil upanja.

Potem sva se dobila še dvakrat, ne, še trikrat. In vselej: ure in ure poljubljanja, božanja in ljubkovanja brez zadostitve in dokončne sprostitve. Vmes pa z risbicami okrašena pisma z eno samo prošnjo: potrpi, draga, počakaj me, Vlena! Maja smo skoraj vsako nedeljo igrali, doma ali v okolici, junija pa sem se vsak teden odpeljala v Zagreb k očetu, ki se mu je življenje vidno iztekalo. Prihodnjič me ne bo več. Kaj govorite, oče! Nič zato, bom vsaj izpraznil tole sobico. Opomogli si boste. Tako sem očeta tolažila, čeprav sem vedela, da se približuje konec. Pripravljala sem se na potovanje v Pariz in z Markom sva delala načrte za potovanje v Grčijo. Odpotujeva, brž ko se vrneš. Očetu je vendarle toliko odleglo, da sem se lahko odpeljala v Francijo. Toda ko sem se vrnila, je bilo z njim huje kot kdaj prej. Ne bi si odpustila, če ga ne bi pospremila na zadnji poti. Vendar: da ni bilo z očetom, kakor je bilo, ali bi bila res šla z Markom v Grčijo? Ne bi bila našla kak drug izgovor? Ko je spredel, da s potovanjem v Grčijo ni nič, me je prosil, naj bi se odpeljala za nekaj dni na morje. Preden sem mu odgovorila, je oče umrl. Po očetovem pogrebu sem mu sporočila, naj pride na razgovor o tem, kako bi preživela skupaj zadnje dni mojega dopusta. Zvečer tistega dne, ko je dobil pismo, je že bil pri meni. Najprej sva se odpeljala v Celje. Odšla sva v novi hotel. Dobila sva sobo, ki sem jo že poznala: številka osem. Markovi vroči poljubi mi niso segli do srca, njegova dlan, sicer topla, spretna in drzna, ni mogla v meni prebuditi ženske. Moram končati, sem si rekla. A kako? sem se takoj vprašala. Marka bo še huje prizadelo, kakor ga je tedaj, ko je hotel končati sam. Vendar druge rešitve ni. Dovolj dolgo se že vleče. Medtem me je Marko bolj in bolj vroče poljubljal in ljubkoval, zato sem se hudo zavzela, ko sem začutila, da se mu je končno le posrečilo. Bil je srečen kot otrok. Tudi mene je zaneslo.

Avto je zavozil med predmestne hiše.

»Kam?« je vprašal voznik. Ker Vlena ni takoj odgovorila, je vprašal določneje: »V mesto ali ...?«

»V mesto, pred gledališče!« je zaklicala Vlena po hipnem omahovanju.

»Pa v mesto,« je dejal voznik in zavil proti glavni ulici.

Po dolgih, dolgih letih je bila tole moja najlepša noč, je Marko rekel naslednje jutro. Ne samo noč, že večer in tudi tole jutro. Poglej, Vlena, koliko sonca, koliko življenja, koliko lepote! Ti, Vlena, pa si tako tiho. Ti ni dobro? Veš, koga smo pokopali pred dvema dnevnoma? Oprosti! In čez čas obzirno: Kam se odpeljeva? Da bi se odpeljala? Seveda! Kamor hočeš, Marko. Torej v Portorož! Izkoristiti morava vsako uro, vsako

minuto. Izkoristil jo je, kakor da mu je šele trideset, štirideset let. Naslednji dan sva se odpeljala okoli Istre v Opatijo. Pretiravaš. Lahko tudi mirno ležim ob tebi, če tako ukazuješ. Seveda ni mogel. Pravzaprav tudi jaz nisem mogla, čeprav prave slasti dajanja in sprostitve nisem občutila. Rad bi bil ostal v Opatiji, jaz pa sem si želela dalje. Odpeljiva se v Zadar! Zakaj tako daleč? V Zadru še nisem bila, ti si pa imeniten vodnik in zanesljiv voznik. Dobro, pa v Zadar! Vendar je bolj in bolj čutil, da z menoj nekaj ni prav. Me nimaš več rada? Bi bila s teboj, če te ne bi imela? In vendar sem komaj čakala, da bo minila noč in da se bova odpeljala domov. Kakšna je bila tista noč v sobi z zlatimi tapezami! Kakor da so končno popustile zavore, fizične in psihične. Ko je slednjič zaspal ob meni, sem začutila, da sem mu dala vse, da v meni zanj ni ničesar več. Drugo jutro se je zbudil že navsezgodaj. Velena, ljubica! Ne morem. Bila sem prazna. Zares ne moreš? je vprašal skorajda zmagoslavno. Vstala sem. Pred večerom bi bila rada doma. Se ne bi odpeljala samo do Crikvenice ali do Zagreba, tam pa prenočila? Kaj pa misliš! To so vendar najini medeni dnevi in tole je najino poročno potovanje. Naravnost domov, prosim!

Pravzaprav sem bila grda, tisto jutro in ves dan, Marko pa mi je vsak čas položil desnico na kolena. Velena, poglej, kako lep je svet, tale naokoli in tudi najin! Zdaj bom spet lahko delal. V Crikvenici sva kosila. Res ne bi tu prespala? Ne, ne! In v Zagrebu spet: Ne bi tu prenočila? Rekla sem ti. V mraku je ustavil pred hišo. Se vidiva v soboto? Prve dni je v službi toliko dela, in sploh je zame to soboto nemogoče. Torej v soboto teden! Pisala ti bom.

Sprva je verjel, da sem čez dan zares zaposlena s službenim delom, po večerih pa zasedena z vajami za novo igro. *Prej jaz nisem mogel, zdaj ti ne moreš! Drugače, seveda. Delam kot že leta in leta ne. Dvanajst do štirinajst ur na dan. In kakšne zamisli imam! Če mi kmalu ne sporočiš, kdaj se dobiva, se pripeljem k tebi.* Vseeno mi je, kakšen dogovor imaš z gospodinjo. Kakšnega pa imaš z menoj? Slednjič je le zasumil, da se izmikam. *Velena, kaj se dogaja s teboj? Že tisto jutro po najini prvi pravi ljubezenski noči sem začutil, da je s teboj nekaj narobe. Ne morem ti opisati, kako srečen sem bil, ti pa, kakor da se ni zgodilo nič posebnega. In potem na morju. Vsako noč znova občutek, da si, čeprav moja, vendarle daleč od mene. Še mučnejši je bil ta občutek zjutraj. Vendar nisem maral načeti pogovora o tem, saj sem vedel, da še nisi prebolela očetove smrti. Zdaj pa vem, da je bilo nekaj drugega. Priznaj resnico, naj bo zame še tako kruta! In ob straneh risbice najbolj nenavadnih več in nočnih metuljev ter drugih resničnih in izmišljenih drob- nih bitij.*

Da, moram mu priznati, sem spoznala. A kakšna je resnica? Vse do prve prave ljubezenske noči sem se čutila vezano, čeprav me je s svojim poslovilnim pismom in svojima gluhima tednoma odvezal vsakršne dolžnosti, toda tisto zadrsko, najino najbolj vročo ljubezensko noč sem se odkupila do kraja. Morda je užaljenost, da me je drznil zapustiti, ko sem že enkrat preprečila slovo, ubila tisto malo ljubezni, kar je je bilo v meni. Morda od vsega začetka nisem pričakovala nič drugega kot prijateljstvo z znanim, zelo znanim človekom; ko sem pa spoznala, da je prav takšen moški, celo bolj zahteven, kakor so drugi, sem bila razočarana, sem se čutila ogoljufano. Morda pa me je zgolj radovednost pripeljala v njegov objem; njegovo posteljo pa sem zapustila, brž ko je bilo zadoščeno moji ženski radovednosti.

Slednjič sem mu odgovorila. Odgovorila sicer obzirno, vendar tako, da je iz mojih besed lahko razbral resnico. Na tisto pismo nisem dobila odgovora. Nisem ga mogla dobiti, ker ga ni napisal. Doma ni več strpel, odpeljal se je na Dolenjsko, ki jo je imel poleg svoje Savinjske doline najrajši. *Pogovarjam se s teboj, kjer koli sem, doma, na sprehodu, celo med vožnjo v avtomobilu. Veleni, mnogo ti dolgujem, obogatila si tale zadnji del mojega življenja, tega ne bom nikoli pozabil.* Tako mi je pisal v enem izmed zadnjih pisem, morda celo v zadnjem. Da ni bil tako obziren, bi se bil gotovo pripeljal k meni. Bi ga bila zavrnila, bi ga bila mogla zavrniti? Ga res nisem ljubila? Ali pa sploh nisem več zmožna ljubezni, ki nič ne vprašuje, marveč se samo daje in samo jemlje? Ni bil Marko, čeprav toliko starejši, v resnici mlajši od mene?

Avto se je ustavil.

»Tu smo, tovarišica Veleni!«

Veleni se je zdrznila, ko je zagledala gledališko poslopje in pred njim gručo šolarjev. Odpeljati sem se hotela na pogreb, si je rekla; vendar je odprla torbico in vprašala voznika, koliko je dolžna. Ko je plačala, je izstopila in z malce negotovimi koraki odšla proti gledališkemu poslopiju, čeprav je bilo za predstavo še mnogo prezgodaj.